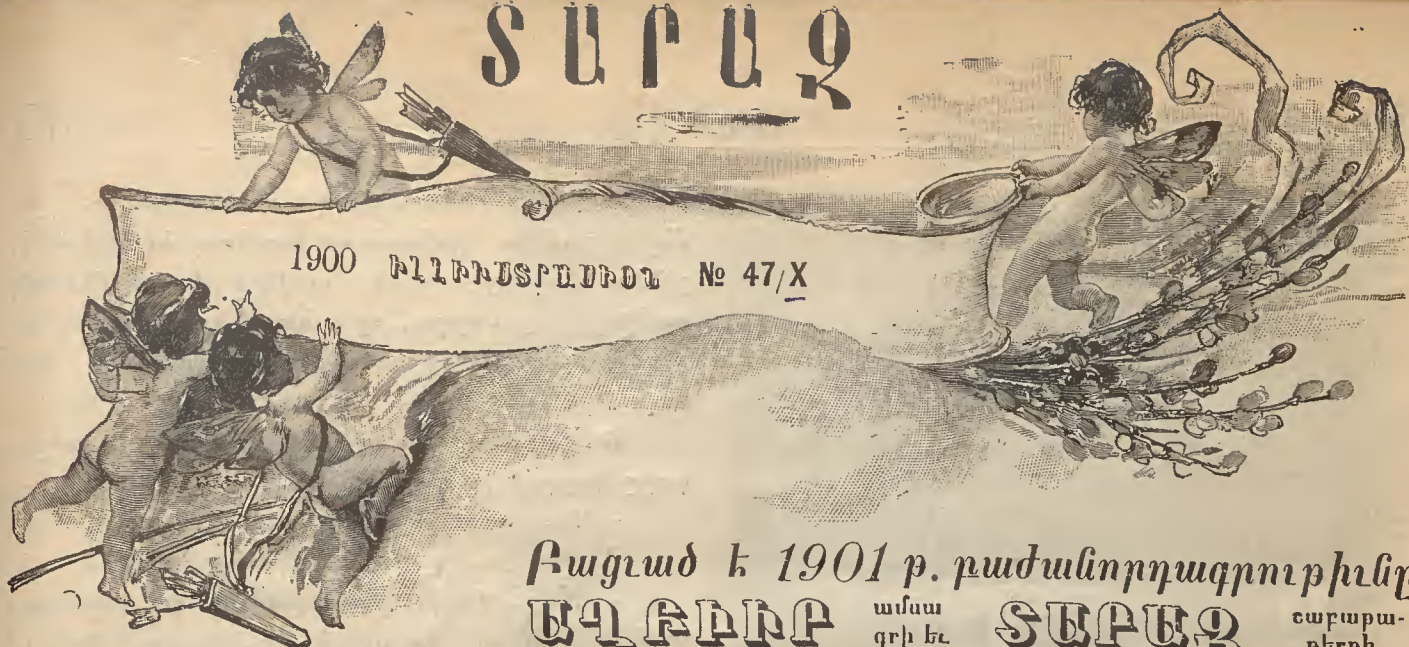

1900 ԲԼԻՌՍԲԵՐԺՈՆ № 47/X

Բացած է 1901 թ. բաժանորդագրութիւնը

ԱՂԲԻԻՐ ամսա **ՏԵՐԵՂ** շաբաթ-
գրի եւ րերի

Ապառիկ եւ ոչ էլ մաւ, մաս բաժանորդագրութիւն չէ ընդունում:

XIX ԱՂԲԻԻՐ XIX և XII ՏԱՐԱՂ XII

Միամսայ պատկերազարդ հանդէս մանուկների,
ծնողների եւ դաստիարակների համար:

Պատկերազարդ շաբաթաթերթ ընտանեկան
ընթերցանութեան համար:

Կըհրատարակեն նոյն ուղղութեամբ և աշխատակիցների մասնակցութեամբ:

Մ Ի Բ ա յ է Լ Ն ա Լ ք ա ն դ ե ա ն ց
Ծննդեան 70 ամեակի առիթով (ծն. 27 հոկտ. 1830 թ.)

Նալբանդյանների տունը
(Ուր ծնել, սնել եւ մեծացել է)

ԽՈՐՀԱՐՔ ԳՆԱԴՐՈՒՄ

Խոտալական լիզենդա

(Դարբիէլ դ'Աճճուճցիոյից)

Խորհարկի կիզիչ ճառագայթներով և ձիւնի նման սպիտակ թիթեռներով լի այգում, թափառում է նրա տէրը—գծախառ խելագարը:

Նա կանգնում է վարդի թփերից մէկի մօտ և պոկում մի կարմիր վարդ:

Յետոյ մօտենում է երկու ուրիշ թփի և պոկում երկու վարդ, մէկը ճերմակ, միւսը դեղին:

Այդո՛ւ հեռաւոր անկիւններից մէկում գտնում էր մի նստարան, որի վրայ դրեց խելագարը այդ երեք վարդերը:

Եւ հարցնում է առաջին վարդից.

—Կարմիր վարդ, պատասխանիր ինձ, դու մեղադրում ես նրանում, որ կոյս ժամանակդ թողեցիր քեզ սիրող աղքատ, մեղամաղձոտ երիտասարդին: Դու այդ արեցիր նրա համար, որպէս զի սլաակես հարուստ ծերունու հետ: Ի՞նչ կարող ես ասել քեզ արդարացնելու համար:

Նա մի քանի րոպէ սպասում է պատասխանի և յետոյ շարունակում.

—Դատաւորի վճռով դու դատապարտւած ես մահւան:

Յետոյ խելագարը դառնում էր երկրորդ վարդին.

—Սպիտակափառ վարդ, պատասխանիր. դու մեղադրում ես նրանում, որ խաբեալ ժպիտներովդ, շինծու հայեացքովդ և անվերջ խոստումներովդ տանջեցիր մի մարդու, որ—անխ, ի՞նչպէս սիրում էր քեզ: Ի՞նչ կարող ես ասել քեզ արդարացնելու համար:

Եւ դարձեալ պատասխանի չըստասելով, խելագարը կարդաց իր դատավճիռը.

—Դու դատապարտւած ես մահւան:

Վերջապէս նա դարձաւ երրորդ վարդին.

—Դեղին վարդ, պատասխանիր, դու մեղադրում ես նրանում, որ աղջիկ ժամանակդ, ծախում էիր քո ժպիտներդ, սէրդ և համբոյններդ և քո շինծու փաղաքշանքներովդ ծծեցիր, աղքատացրիր և խելագարեցրիր մի մարդու, որ քո գրկումդ իր հին վէրքերի համար հանգստութիւն էր փնտրում: Ի՞նչ կարող ես ասել քեզ արդարացնելու համար:

Լուռ էր վարդը: Եւ ասաց խելագարը.

—Դատաւորի վճռով դու դատապարտւած ես մահւան:

Արտասանելով վերջին դատավճիռը, նա հանեց զրպանից մի կարմիր, փայլուն գործիք, որի փայտեայ հիմքի վրայ փայլում էր պողպատը, — դա կառափնարան էր. ցնորքների ժամերին ինքը, խելագարն էր շինել նրան:

Կաղափնարանը կանգնած է սեղանի ծայրին և խելագարը մէկ-մէկ դնում է դանակի բերանին երեք վարդերը ու զլուխները մէկ-մէկ ընկնում են աւազի վրայ:

Խելագարը վերցնում է կտրուած զլուխները և երկար ժամանակ նայում նրանց: Յետոյ նա դնում է այգու հեռաւոր անկիւններից մէկը, որտեղ ոչ ոք երբէք չէր մտնում: Նա իր մատներով զերեզման է փորում և թաղում այնտեղ երեք վարդերի զլուխները, ծածկում հողով և վրան ծաղիկներ ցանում...

Գերեզմանը պատրաստ է և նա չոքում է ու ամբողջ օրը լալիս երեք մեղադրեալների զերեզմանաթմբերի վրայ...

Վ. ԹՈՒՆԱՆԿՈՅ

* *

Ե՛ր, ես արցունքում
Մ'օրըս լիշեցի.
Սիրավառ զրկում
Կեանքով յուզեցի:
Յո՛յս շողաց այնտեղ
Ողևորութեան.
Լի կրճքով զօրեղ
Թնդում մանկութեան.
Տեսայ սեւերս
Քրքում ծիրանի.
Երազ օրերս,
Եշխարհն հայրենի:
Միք Իսրայէլեան

Թ Ա Թ Ի Մ

Կլոպոսովսկայա)

(Սրձակ բանաստեղծութիւն)

Պատահում է երբեմն այնպիսի մի վայրկեան մարդու կեանքում, չոչնիսկ դեռ երիտասարդութեան ժամանակ, երբ որ նա հոգու ջինջ պարզութիւնը համակում է ամբողջովին թախծով: Թախծիցը մանրանում և — անհետանում է:

Դարձեալ անամպ պարզութիւն... բաց շանթակիր ետեղ խոր թափանցում է սիրտը—և այդ բոլորէից, որ տեղ մարդն է, այնտեղ է և նա—թախիճը! Նա չի հետևում մարդուն, ինչպէս սուեր, քայլ առ քայլ—նա ծնունդ է հէնց սրտի մէջ... Մեռնում է նա նրա հետ? Օ, ոչ!.. Չէ որ նա հոգու մի մասն է դառնում, իսկ հոգին անմահ է...

Որտեղից է թախիճը? Արդեօք արևից?—Երբեմն նրա ճաճանչափայլ շողերի մէջ աչքի են զարկում այնպիսի չարագուշակ, կարմիր սուերներ: Բաց ոչ, արեւի լուսաւորութիւնը չստակ է, ինչպէս աղբիւրի բիւրեղային խոնաւութիւնը, իսկ թախիճը կազմած է մառախուղից: Կարելի է լուսնից է?

Նրա տխուր լուսնի լուսաւորութեան տակ թախիճը վառում է պաշտառ ինչպէս վարդի թերթիկների ցօղը: Ոչ! թախիճը միշտ հոգումն է, թէկուզ լուսինը լուսաւորելիս կամ ամպերով ծածկւած լինի...

Շալաւանդեանցի շիրիմը ս. Խաչ վանքում, Ն.-Նախիջեւանի մօտ

Կարելի է սիրոյ մեղքի համար երկնքից արտաքսւած հրեշտակը բերեց նրան իր հետ և թողեց երկրի վրայ?..

Իսկ կարելի է նա մի վայրկեան, մի միայն մի վայրկեան ցուցեց Զևսի հայեացքի մէջ, երբ, նա ստեղծելով աշխարհը, մի բոլոր մտախոհութեան մէջ ընկղմեց և նախագուշակեց,—կամ աւելի ճիշտը տեսաւ, որովհետև նրա համար ժամանակ գոյութիւն չունի—մարդու բախտը?.. Եւ ինչ որ կար, չըկար նրա հայեացքում, անցաւ եթերը և մնաց թախիճը...

Կարելի է...

Օ, ուզում ես թուիլ թէկուզ աշխարհի ծայրը, թագնւի նոյն իսկ նրա սահմաններից դէնը—թախիճը միշտ քեզ հետ է, որ նա ինչպէս հեքիաթների սփինքսը տանջւում է իր գրկում հոգին և ծածկում է ամբողջ աշխարհը տխուր ծխով:

Կրակս երգել մի ուրախ երգ—նա կըմիանայ արձագանքի հետ: Կըլսորասուրբես մեծ մտքերի մէջ—նա նրանց էլ կըկտրատէ, ինչպէս գետի արծաթեայ ժապաւէնը կանաչ դաշտը:

Թերթում ես գիրքը նա ցցւում է իւրաքանչիւր տառի մէջ:

Սշխատանքի ես ձեռք զարկում—կարծում ես արդէն թէ նա ոչ հոգում, ոչ էլ սրտում տեղ չունի, բաց ոչ նա թագնւեց ինչ որ տեղ, քո աշխատանքի գաղտնի խորշերում: Չի երևում, գրչի ծայրում չի լսւում մուրճի հարւածը, բաց նա միշտ քեզ հետ է...

Դնում ես գլուխդ սիրած կրճքի վրայ, շնչառութիւնդ միանում է նրա շնչառութեան հետ, սիրով վառող սիրտը, պատրաստ է լցնել նրա սրտի մէջ իր ամբողջ թախիճը, ամբողջը մինչև վերջին հիւլէն... բաց սիրելու սիրտն էլ լցւած է նոյնպէս և նա չի կարող ընդունել ուրիշի թախիճը...

Դու ամբողջովին ընկերիդ կարիքներին ես անձնատուր լինում, ոչինչ բացի հանգստութիւնից, փոխարէն չըպահանջելով: Հանգստանում է սիրտը ամբողջովին, կարծում ես թէ նա անսահման է, բաց—աւաղ!—նա էլ ծնւած է թախծով—և նա ինչպէս

ՎԱՐԱԳԻ ԱՂՔԻՐՆԵՐԸ

Թարթառ. ազգային կալածքներ

ախճուր—կանաչ ափին տալով կամացուկ

Աղբիւրները խոխոջում են նազանքով,
Եւ վարազը ամպերի հետ թեւանցով,
Երանց է նայում անմեկնելի հիմանքով:

Բայց ի՞նչ աղբիւր... ջուրն ինչպէս կաթ
մայրական,

Բիրեղից է հիւսած շարած հոսանքը.
Եւ պարզ, յըստակ կաթիլներն աննրման՝
Աւելի ջինջ, քան հրեշտակի արցունքը:

Այդ սառնորակ ջրերում է լուսինը
Կէս զիշերին ծածուկ-ծուծուկ լողանում,
Լուսաղիմին երկրին ընծայ բերելով՝
Այգը իր ցօղն այնտեղից է գողանում:

Բայց խոխոջը մեյամաղձ է, թախծալից,
Կարծես հանդարտ գանգատում են երկնքին.
«Մի՞թէ, Աստուծո՞ւ, մեր այս քաղցը՞ ջրեւրից
Բաժին երբէք պիտ չըհանենք հայերին...»:

Մ. ՏԷՐ-ԴԱՏԻԷԼԵԱՆԵ

Եթերը շրջապատում է ամբողջ կեանքը, նա չի կարող չըփարել իր շնչառութեամբ, իւրաքանչիւր կեանք, նոյն իսկ ամենամաքուր հրջանկութիւնը:

Պառկումես գերեզմանի մէջ, տանջւած թախծից. նա գուրս է հանում աչքերից վերջին արտասուքը և շրջաթալում է ցրտով բոլոր անդամներդ:

Չիրիմը փակւած է—բաց արդեօք այնքան լաւ, որպէս զի նրա սև տախտակների ծակոտիքների միջից ներս չըթափանցէ քո յետևից և նա... թախի՞ծը?

Թ. Խ.

ՆԱԼԻԱՆԴԵԱՆՅԻ ՏՈՒՆԸ

Նալբանդենց այն տունը, որի մէջ ծնւել, սնւել ու անց է կացրել իր մանկութեան օրերը հանգուցեալ Միքայէլ Նալբանդեանցը, զըտնւում է Նոր-Նախիջևան քաղաքի ս. Համբարձման թաղի-26 գծի վեաչ. Դա մի կղմիւտրեաչ տանիքով, չորս սենեակից բաղկացած մի չարկանի շինութիւն է, որ այժմ պատկանում է հանգուցեալի եղբորորդիներին—Յարութիւնին և Ղազարոսին. Տունը որ ունի փոքրիկ բակ ու բակի կողմից մի փոքրիկ պատշգամբ, ներկայումս արդէն հնացած է և չնչին գնով վարձով է տրւում սրան նրան. այժմ նրա մէջ կենում է մի հրէայ ընտանիք. Մենք լսել ենք, որ պ.պ. Յարութիւնն ու Ղազարոսը միտք ունին այդ տունը ծախելու. Կարծում ենք, որ կարելի

կըլինի մի 3—4 հազարով ձեռք բերել հանգուցեալ հրապարակախօսի հաշի համար թանկագին այդ չիշանակարանը և հասարակութեան սեփականութիւն դարձնել նրան. Բայց ո՞վ պէտք է անէ այդ. Կովկասաբնակ հայերս այժմ գլուխ չունինք այդպիսի բաների հետ, իսկ Նախիջևանի հայ հասարակութիւնը և մասնաւորապէս նրա կրթւած համարած երիտասարդութիւնը մինչև անգամ մոռացել էլ են որ մի ժամանակ ինքեանք ունեցել են մի այնպիսի անդամ, որ կարող էր պատիւ բերել ամեն մի հասարակութեան. նրանք նրա գրաւճները չեն կարդում և չեն էլ հասկանում, թէ ինչ և որքան մեծ նշանակութիւն է ունեցել «Նալբանդի Մուխալը» հաշի կեանքում ընդհանրապէս. Դրանք գոնէ չիշէին որ «Մուխալը» է եղել, որ անձամբ գնացել է «Յինդիստան» և

Գ ա ն ծ ա ս ա ը գ ի լ ղ ը. ա զ գ ա յ ի ն կ ա լ լ ա ծ ք ն ե ը

մեց աշխատանքով ձեռք բերելով կորած համարած «Հինգի Կապիսալը», բերել է Նախիջևան և թողել է Ժառանգութիւն իր համաքաղաքացիների որբ և աղքատ մանուկներին: Բայց ինչ ենք ասում: Հէնց այդ հասարակութիւնն ու երիտասարդութիւնն է, որ այժմ այնպիսի գործողութիւնն ու վերաբերութիւնն է ցոյց տալիս դէպի «Եկեղեցական հոգաբարձութիւնը», որի կեանքում ի թիւս հայ հասարակութեան պատկանած ուրիշ գումարների գտնուում է և այդ դումարը, որ համարեա թէ կորցնելու վտանգին է ենթարկուում նրան: Կարծում ենք, որ եթէ չի կարելի, եթէ երազ է մեզ համար ներկայումս մեր առջին առաջարկութեան իրագործումը, հեշտութեամբ կարելի է, գոնէ, հանդուցեալի չիշատակարանով մի տախտակ հագցնել տան պատերի մէջ ներսից: Այդ հէնց կարող են անել պ.պ. Յարութիւն և Ղապարոս Նալեանդեանցները իրանց արժանաւոր հօրեղբօր չիշատակը պատելու համար: Այս պատկերի վրայ Նալեանդեանցի տունը լուսանկարած է փողոցի կողմից:

ՆԱԼԵԱՆԴԵԱՆՅԻ ԶԻՐԻՄԸ

Միքայել Նալեանդեանցը թաղած է ս. Խաչ վանքում, որ գտնուում է Նոր-Նախիջևանից եօթ վերստ հեռաւաւորութեան վրայ՝ դէպի հիւսիս: Նա թաղած է վանքի բակում, տաճարի հարաւարեմտեան անկիւնում: Գերեզմանի վրայ կանգնած է մի պարզ շիրիմ, որ ձուլւած է թուջից և գրւած աւագաքարից կերտւած պատանդանի վրայ: Գերեզմանի չորս կողմը քաշւած է ամուր վանդակապատ, դարձեալ թուջից ձուլւած: «Աս հանգչի մաւմին Միքայելի Ղազարեան Նալեանդեանց ծնեալ ի 27 հոկ. 1830 ամի, վախճանեալ ի 1866 ամի 31 մարտի»: Միւս երեսի վրայ գրւած է «Կանգնեաց Տաշլամա այս քոյր հանգուցելոյն մահեսի Վառվառե Մեսնիքեան»: Երրորդ և չորրորդ երեսների վրայ գրւած է ռուսերէն. «Здесь покаялся прахъ Михаила Лазаревича Налбандова, родившагося 27 октября 1830 года, скончавшагося 31 марта 1866 года»:

Վանքը թէև մասնաւոր խնամք է

տանում հանգուցեալի գերեզմանը վաշելուց կերպով պահպանելու համար, բայց և այնպէս նա այնքան էլ մաքուր չի պահպանում: Պէտք է գերեզմանի պատանդանը, որ արդէն քայքայելու ու քանդուելու վրայ է, նորոգել և մի ուրիշ աւելի ամուր նիւթից շինել, քան թէ աւագաքարը, որ չի դիմանում անձրեւին և քամուն. պէտք է շիրիմի և վանդակապատի թուջը, որ այժմ հնացած, սևացած ու ժանգոտած է, մաքրել և ներկել: պէտք է, վերջապէս, արտոնել և չորացած բուսականութիւնը, որի մէջ համարեա միշտ խեղդւած, կորած է լինում գերեզմանը պարբերաբար մաքրել և այլն և այլն: Այդ արդէն հանդուցեալի բազմաթիւ ազգականների պարտքն է, որոնք, ի դէպ է ասել ընկած տեղի չեն զլանում պարծենալ իրանց մեծ ազգականի անունով:

Զինուորի սէրն ու վէրերը

LXVII

Հառաչանքը հոգու վրայ ծանրացած վշտի մի հիւլէ է. որքան շատ դուրս թռչին նրանցից, այնքան աւելի կը թեթեւանայ հոգին:

Ստեփաննոս Նազարեանց

LXVIII

Այո, այն մարդու երգն է, որ դեռ չըմենա՞՞ դուրեց գագաղում։— Ինչո՞ւ ես ծունկ խոնարհել այս խաւար գիւշերին դագաղիս առաջ. ինձ քո դիւթական ոգով կենդանացնել ես կամենում։ Ես չէի ցանկանալ քեզ ցոյց տալ իմ սիրտը, բայց ինքդ որոնեցիր և գտար. ա՛, սարսափում ես, տեսնում ես այս վերքերը. հաշուել չեմ կարող. ես դեռ շնչում եմ, բայց սթրտա... Օ՛, չեն օգնիլ ո՛չ քո սէրը, ո՛չ քո արցունքները— Իրանք նման են այն անձրևին, որ տեղում է չորացած ծաղիկ վրայ. մի թափիր նրանց, թէ չէ կափսոսած կեանքը, իսկ շուտով իմ դին կըլանձնեն հողին. ինչ որ եղաւ, դու արիր, ինչ ո՞ւր արիր, քեզ համար սիրո՞ւ։ Ամեն անգամ՝ երբ կըհասնի գիշերը, դու կըքաշուես մի լռութիւն անկեւն, և այն, ինչ որ մարդկանցից թագցրել ես ցերեկը, երևան կըդաշ գիշերը— տանջւած աչերդ չորդ արցունք կըթափեն, արցունքներդ նոր արցունքներ կըստեղծեն, բայց վիշտդ չի փարատուիլ. է՛իս, ինչիս է պէտք քեզ պէս սիրելին...

LXIX

Դու գուր ես կարծում, որ մենք միասին չենք մեռնելու. ոչ ուռւում եմ, որ քո ծիծաղը լսել շիրմիս վրայ, ոչ էլ ուռւում եմ քեզ համար արցունք թափել. առանց այն

էլ շատ եմ լացել հիւանդ երեխայի պէս, սիրելի կին։

LXX

Որքան ջինջ է այս կէսգիշերային երկինքը չառական լուսինն անգամ չէ ուզում չափ գնել իր շուկերին։ Ես նայում եմ դէպի վեր է, շատ վերը, լուսնից էլ շատ դէնը, և թւում է, թէ չարածնի աստղերը ծիծաղում են ինձ վրայ. մտածում եմ. «Տեսնես թէ նրանք ինչու են ծաղրում. արդեօք նրանք էլ գիտեն, որ... «բայց մըտ. քերի մի խուլ հոսանք ընդհատում է ինձ. «նրանք ժպտում են խելքիդ վրայ, որ անբան անզգայ իրերից ծաղրը ու ծանակ ես սպասում»։

LXXI

Այսօր ես ուզում եմ քեզ մի գաղտնի հարց տալ, սիրած կին. բայց ուրիշին չըլայտնես գաղտնիքս. ահա— մի բարեկամ ինձ ուզում էր հաւատացնել, թէ կանայք ո՛չ գաղտնիք պահել գիտեն, ո՛չ ուղիղ խօսել. այժմ ասան ինձ, ճիշտ է այս լուրը։

LXXII

Ձատերն ասում են, թէ ես միշտ մի բան եմ երգում. նեղինէ, բացատրիր այդ մարդկանց, որ Մենելաուսի և քո մէջ միայն երկու զգացմունք է թագաւորում, թէ ինչ է նեղինէիւր, այդ չըգիտէ Մենելաուսը. իսկ թէ ինչ կայ Մենելաուսի սրտում, որ միշտ իր երգին նիւթ է դարձնում, այդ դու լաւ գիտես, որ կասկածն է, ո՞՞՞՞ կասկածը։

LXXIII

Ո՛չ, ո՛չ, ի գուր եմ քեզ դատաւարտում. դեռ քեզանից ոչ մի հրնչիւն չեմ լսել, որի մէջ հոգիդ երևար. ես չըգիտեմ թէ արհամարանքն է այնտեղ բոշն դրել, թէ վառ սէրը. գուցէ սիրտդ դրախտի ձայներով է խօսում, գուցէ հոգիդ սիրով փայփայում է իմ պատկերը. ես չըգիտեմ, չըգիտեմ. նայիր իմ դէմքին. միթէ կարող ես հասկանալ դէմքիցս, թէ ինչ կայ կրծքիս տակ. ես քեզ տեսայ երազում, հոգիդ սե էր. բայց չե՞ որ այդ երազն ստեղծել է իմ կասկածամիտ ուղեղը։ Երգում եմ, որ այլևս քեզ դաւաճան չեմ անւանելու, ագնիւ երգումից աւելի ամուր բան կայ միթէ...

—

Օր. Նասայիա Տէր Մարկոսեան (Տիկին Միրզոյեան)

LXXIV

Մի վայրկեան ազատւած սրտամաշ անվերջ հոգսերից՝ քեզ եմ երազում, երազներիս առարկայ, ոգևորութեանս թագուհի, միայն քեզ, որ մի ժպտով զիւլեցիր իմ թշառ հոգին և ապա նրան դժոխք դարձրիր։ Լսել եմ վաղուց, թէ ցար մոռանալուց հեշտ բան չըկայ, եթէ կարողանաս մոռանալ ցաւ պատճառողին. բայց քեզ մոռանալ... ոչնչացրու չար կախարհի պէս հմայքդ, և ես կըմոռանամ միանգամայն։

LXXV

Ես չեմ խանդոտում, որ քո շուրջը վիտում են հոգով—ուղղութեամբ ինձ օտար մարդիկ և իմ լուր սէրը սևացնում են. Աստուծ նրանց հետ, Աստուծ քեզ հետ... ոչ էլ մոլորւած ինձ հաճութիւն ցոյց չըտալուդ համար քեզ անւանում եմ բարբարոս, որովհետեւ սէրն անարդար կամքի ստրուկ չէ. եղիր բախտաւոր, ես կորհնեմ քո կեանքը։ Ես... թող տառապեմ մենակ, ինչպէս միշտ. այդ նորութիւն չէ ինձ համար. ինչ ունես ինձ հետ. է՛իս, և ինչ փոյթ քեզ. դու կարող ես փոխել դժնդակ կեանքըս, կարող ես փոխել... ուրիշի գըրկում... Բայց եթէ իմանամ, որ իմ սէրը ծաղրի առարկայ ես դարձրել, նրանով խաղում ես, քեզ պիտի արհամարհեմ, արհամարհեմ որպէս մի կեղծիք, որպէս մի նենգութիւն։ Զգո՛յշ...

LXXVI

Տես, գիշեր է գալիս, խաւարը հետդհետէ խտանում է, դուրսն օտար, խնու քամին շառաչում է, հառաչում

է. Թարշամած տարերքը մօտեցել է ծերութեան թախճալի շէմքին, համակած է սգով. չար—կախարդ հոգւր վերակց իջնում է իր սաչրասուր նետերով—իր թոյներով դաւերով:

Օ՛, դու, հոգւս մէջ բազմած դու չքնաղ պատկեր, դու ինչու ես լինում տարերքին մասնակից. միթէ և քեզ համար բոլորել է գարուն, միթէ և քո սրտին տիրել է չար ոգին և իր սոսկալի լեզին թափում է անխնայ քո մատաղ կեանքի վրայ: Մի, մի մռայլիր, ժպտա գէթ մի անդամ, վաղուց է, որ կարօտ եմ ժպտի, ժպտան, թէկուզ անվաստակ ուղեղիս ծալքերից ժպտա, երևակայութեանս մէջ ժպտա: Դու գիտես, որ միայն քեզ եմ ընտրել իբրև հաշտութեան կապ անարդար երկնքի և իմ մէջ... դու գիտես, որ միայն մի ժպտով կարող ես չորացած աչքերումս վարար արցունք ստեղծել՝ թափելու վշտաբեկ եղբօր կոյր բախտի վրայ, ձեռք ու ոտք շղթայած, վիրաւոր իմ եղբօր կոյր բախտի վրա. արցունք, որը գուցէ կարողանայ լանալ մեր խռպան աշխարհի արիւնոտ կրծքի մի անկիւնը:

LXXVII

Բարեկամ, ես քեզ կանչել եմ մըտքիս երկունքի դառը վայրկեանին, երբ կասկածները նրա ծնւելուն արգելք են եղել, ես քեզ կանչել եմ վտանգի ժամում աղեկտւար ձայնով. կէսգիշերային աղօթքի ժամում, երբ միտքս սլանում, կորչում էր, հեռու աշխարհներում էր կատարում իր տարօրինակ ու դժւարին թափառանքը, ես քեզ ձայն եմ տւել, բայց իմ ձայնը չէ հասել քեզ:

Բարեկամ, կրկին եմ մենակ ու անկարեկից, կրկին եմ քամում դառնութեան թուռալի թասը, վերջին ուժերովս կըռուում եմ ճակատագրիս հետ, բայց նա որտեղ է, ես չեմ դիմանալ նրա հարւածներին, կընկնեմ ուժասպառ, և այն ժամանակ ինձ օգնութեան չի գալ հոգուս խորքերից արհամարհանքս, և միտքս, և՛ երգս կըհանգչեն ինձ հետ մը ակնթարթում—մահն անգութ է, անխուսափելի, թռիչքն անարգել:

Ս'կ, ո՞վ բարեկամ, հասել է գոռ ճգնաժամը, եկ, հանգիր գրկիս իբրև

երկնքից իջած սփոփանք և ջերմ շունչով ինձ նոր կեանք պարգևէ, եկ միացնենք մեր ոյժերը, մի յապաղիր, ժամերն անցնում են աբաղ, եկ միացնենք մեր ոյժերը:

LXXVIII

Երկաթուղային գնացքը սուլում է. այն կանչում է դէպի հայրենիք, կարօտած, սիրուն հայրենիք. թռչում է հոգիս, միտքս սլանում է, ահա նա մօտեցել է հայրենիքիս, այնտեղ է ահա, դետակի ափին, սուրբախիտ այգում, բարեկամներիս հետ, բախտաւոր մօրս հետ. բախտաւոր... Բայց... ի՞նչու ես այստեղ եմ, կրկին այս խորթ ու ատելի հասարակութեան մէջ, իսկ երկաթուղային գնացքը սուլում է ու սուլում... ահ, այս էլ բախտ է, մեծ բախտ է, որ հոգիս հայրենիքումս է, դժբախտ մօրս հետ...

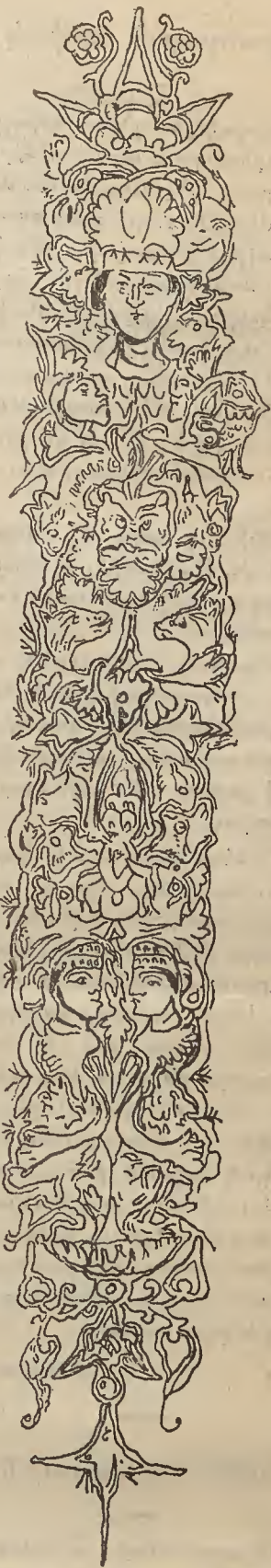
Արեւիկ Արայեան

Պ Ա Տ

Ամուր, անառիկ և մռայլ պատ,— ահա ինչի պատահեցա՞յ բարկութեան ժամանակ բռունցքով զարնելիս կտաւին, որի վրայ տաղանդաւոր նկարիչը ամենայն ճարտարութեամբ պատկերացրել էր անընդհատ կոծող ծովը, առաջաստներ, թռչուններ և երկնային անհուն տարածութիւնը ծածկւած միլիօնաւոր պսպղուն աստղերով:

Այս գոցգոց ներկերով նկարած անհունութեան կեղծ պատկերը զայրացրեց ինձ: Ամուր, անառիկ և մռայլ պատ,— ահա ինչի պատահեցա՞յ բարկութեան ժամանակ բռունցքով կտաւին խփելիս:

Բայց երբ իմ բարկութեան բաւականութիւն տրեցաւ, վիշտս մի փոքր անցաւ և մատներիս ցաւը մեղմացաւ. ես հարցրի իմ մռայլ մտքին. «Ի՞նչ, եթէ մէկը, որի բռունցքը բաւականին ուժեղ լինէր իրականութեան հորիզոնը փշրելու համար, չէր գտնել արդեօք երկնքի, ծովերի և աստղերի միւս կողմում ամուր, անառիկ և մռայլ պատ»:

Ազգային թանգարան

Ս. Էջմիածնում: Ս. Գիւրգ XVII դար
Զարակաւ 1506 թ.

Կախարդական մանեակ

«Ռոյոր այս կորուստները, տպագրիւնները, բիւրեղները և զմրուխտները, որոնք շարաւած են ականազործ մոգի, Avenue de l'Opéra-ի վրայ գտնուած կրպակի տիրոջ ձեռքով, դեռ չեն կազմում այս մանեակի արժէքը, որ ես քեզ եմ նւիրում, ով իմ թռչնակ, որովհետեւ այս մանեակը կախարդական է. հազցնելով նրան անհաւատարիմ կնոջ վզին, նա մեծ արագութեամբ կըսեղմւի և կըխեղդէ այն կնոջը»:

«Ի՞նչ», հասցրեց կատարինէն, «կըխեղդէ»:

— «Աւելի քիչ քան մէկ վայրկեանում, իմ թանկագին, և միայն դու կարող ես կրել նրան առանց որ և է վտանգի»:

— «Անկասկած, անկասկած», ասաց նա. հրապուրելով կորուստներով, տպագրիւններով, բիւրեղներով և զմրուխտներով, որոնք այնքան մեծ ճաշակով շարաւած էին ակնագործմոգի ձեռքով:

«Ինչ անհանգստացնում է միայն մի բան». ասաց նա. «զուցէ այս մանեակը, արժէ խիստ թանկ» — «մօտ երկու միլիօն»:— Ախ, ինչպիսի մեծ բաւականութեամբ կըհազցնէի ես այս մանեակը իմ վզին. բայց մենք առանց այն էլ արդէն բաւականին պարտ ենք դերձակին, նորաձեւ զգեստների դերձակուհուն և ծաղկէվաճառին, որ ծաղկներ է ծախում չինական դստիկոնի մօտ: Լինենք. իմ թանկագին, խոհեմ, և դու աւելի լաւ կանես, եթէ նորից չես տանես ակնագործմոգին այս կորուստները, տպագրիւնները, բիւրեղները և զմրուխտները»:

Փոխ. Ս. Զոհրաբեան

Խոհեմ ժուժկալութիւն

Ես չէի ուզում նայել աստղերի միւս կողմը: Ո՞վ գիտէ, ի՞նչ է բաճնում նրանց սեռանքի փայլի հետում: Գուցէ նրանք սլանում են դէպի անհուն խաւարը, դէպի մեռելային և խորհակած ասֆալտներ:

Գուցէ նրանք նմանում են դիմակա-

նանգիսի այն սեւ դիմակագրեցիւն, որ դէմքի վրայ կրում է բաճնայ դիմակ, իսկ ծոծրակի վրայ անհուն կերպարանք:

Ես չէի ուզում նայել աստղերի միւս կողմը. ով գիտէ, ի՞նչ է բաճնում նրանց պայծառ փայլի հետում:

«Քո աչքերն էլ, ով իմ բռնակ, նոյնպիսի աստղեր են. անհուն մաքուր աստղեր, որոնց բացկապոյս փայլի մէջ երեւում է երիտասարդական ամառաւ սիրոյ յղումը. բայց կտրելի է նրանց խորհրդաւոր բաժանցիկ փայլի հետում գտնուում են արտօրինակ ցանկութիւններ, մոլորեցուցիչ բնութիւն և արդէն խղճի խայթոցը: Ես չէի ուզում նայել աստղերի միւս կողմը»:

Փոխ. Վ. Այսինեան

Չ ա մ բ ե Ր Լ Է Ն

Անգլո-Ցրանաւայտեան պատերազմի զոհաւոր մեղաւորը

ՄԵՐ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐԸ

Ղարաբաղի ազգային կայաւածներ

Մոաւ սարը՝ Արցախի պատմութեան լուռ ու մունջ հանդիսականը, իբրեւ մի դիցուհի բարձրացած է զագաթը մինչև երկինք, իսկ փեշերը ձգած դէպի ձիւրակ, Սիւնիք, Ուտի և Գիղարքունիք: Այնպէս Մասիսի նման սա էլ վկայ է եղել բեր ուրախ և թշուառ օրերի: Պճնել է մերթ իբրեւ թագուհի, մերթ իբրեւ սգաւոր: Մոաւ անունն էլ աղջատուած է, կամ աւելի ճիշտն Ղարաբաղի բարբառ մեռաւ խօսքն է: Սրա վրայ նահատակել են ևնթիւ հայեր, որոնք քրիստոնէութեան և հայրենիքի ազատութեան համար ողջակէզ են բերել իրանց: Սրա շուրջն են գտնուում ազգային

անհամար նահատակների գերեզմաններ, մատուռներ, վանքեր և եկեղեցիներ: Ղարաբաղի թեմական դպրանոցի ազգային կայաւածներ անւանեալ, միլիօնների արժէք ունեցող հարստութիւններն էլ այս կողմերն են: Զատ հարիւր սառնորակ աղբիւրներ վըխտում են Մոաւի աչքերից, կազմելով անթիւ վտակներ, գետակներ, որոնց մի մասը թափւում է Թարթառ անւանի գետը:

Հազարերանգ ծաղկունքների բուրմունքը, անչափակ ձորերի գեղանկար տեսքը, վճիտ աղբիւրների խոխոջը և անթիւ թռչունների դաշալչիկը անցորդին խորասուզում են մտորումների մէջ: Հեռու չեն այստեղից Լեւոնայ բերդը, Լեւոնագետը (Լեւայ) որ թափւում է Թարթառի մէջ, Մի ժամի ճանապարհ՝ այստեղից Գանձասար վանքի գիւղն է, հայաբնակ, իւր ու մեղրի առատ կենդրոնը:

Այլ եւ այլ

Էլեկտրական ծառ

Խաղաղ ովկիանոսի ափերում գտնւում է մի ծառ, որը ունի շատ հետաքրքրական յատկութիւններ: Այդ ծառի տերեւների մէջ գտնւում է էլեքտրականութիւն. եթէ ձեռքով դիպել նրանց, մարդ զգում է էլեքտրական արւած: Այդ ծառի էլեքտրական ազդեցութիւնը երևում է գալաւնոմետրի միջոցով, նոյն իսկ ծառից 20 մետր հեռու տարածութեան վրայ: Թրոնուները խոչս են տալիս այդ ծառից, միջատներ չեն ապրում նրա վրայ: Բացի դրանից հետաքրքիր է և այն երևոյթը, որ այդ ծառը էլեքտրականութիւն ունի միմիայն ցերեկը:

Պարիզի համաշխարհային ցուցահանդիսին այցելել են 53 միլիօն մարդ, սրանց մէջ են և 15 միլիօն ձրի այցելուներ: Հակառակ սպասածին, ցուցահանդէսը ոչ մի դեֆիլիտ չըտուեց: Գոյացած արդիւնքը զանազան սուբսիդիաների հետ միասին հասնում է 120 միլիօնի:

Խմբագիր-նրատրակիչ

Տիգրան Նազարեան